

«Després de la guerra, el bàndol dels guanyadors va entendre la postal com un objecte interessant com a propaganda. Volia mostrar què signifiquen aquestes imatges contrastades amb la història»

ENTREVISTA. Oriol Vilanova Juncadella. És llicenciat en Arquitectura i havia fet de professor a la Universitat Ramon Llull. Artista des de l'any 2006 i col·leccionista amb més de 34.000 postals, treballa en la pràctica de l'art contemporani. Ha trescat per la Sala d'Art Jove de la Generalitat i ha format part de la residència d'artistes Palais de Tokyo, de París. Actualment viu a Brussel·les. Acaba de tancar la seva exposició "Diumenge" a la Fundació Antoni Tàpies de Barcelona, amb gran èxit de públic, i és un dels artistes intel·lectuals manresans amb més projecció.

Foto: Francesc Rubí

? De jove, quines són les teves aficions més freqüents?

? Quan estudiava era un habitual de les biblioteques de Manresa, tant de la de l'institut Lluís de Peguera com la de La Caixa, que eren com una mena de segona casa. Més tard també vaig ser un assidu de la del Casino.

? Quan vas saber que volies ser artista i no precisament clàssic?

? La veritable inquietud em va sorgir arran del contacte amb la Sala d'Art Jove de la Generalitat, i d'una forma intuïtiva. Encara m'ho va fer veure més clar una exposició que Jordi Colomer va fer al Museu Comarcal de Manresa i una xarxa de diferents museus. El 1986 vaig fer la primera exposició individual d'art contemporani a la Fundació Joan Miró de Barcelona. Hi vaig aprendre a treballar tot tipus de materials sempre hi quan em vinguin de gust. Des d'aleshores vaig saber col·locar imatges, amb la voluntat que el format el requereix la pròpia obra. Es tracta d'un llenguatge conceptual.

? Quina relació mantens amb el també manresà Oriol Fontdevila?

? Tenim una relació d'amistat des de fa anys i recordo que ja vam participar en una exposició col·lectiva a Sùria. A Manresa tots dos havíem col·laborat en la revista "Q_ Creació Artística i Patrimoni Cultural", que editava l'Ajuntament, i en alguns projectes d'una galeria d'art que hi havia hagut a la plaça Major. També vam participar conjuntament en una exposició al Casino. Ens vam conèixer més profundament i pràcticament ja vam créixer en paral·lel arran de la Sala d'Art Jove, on vam treballar conjuntament amb artistes joves, jo en el rol de tutor i ell a la pràctica com a director -encara que se'n digui un altre nom-, on encara treballa, a més de ser comissari i organitzador d'exposicions individuals. El 2013 vam fer junts un aparador de Mollet. Continuem sent amics i quan ve a Brussel·les sovint es queda a casa.

Sant Antoni

? Des de quan t'interesses pel mercat de Sant Antoni?

? Ja des del moment en què estudio arquitectura. Vaig començar amb 19 anys, que és quan vaig caure en la trampa. Hi vaig anar més que res per buscar-hi llibres per col·leccionar, que tractessin sobre temes d'avantguarda, d'art contemporani, poesia, filosofia, però també hi vaig trobar imatges, sobretot centrades en les postals, que de seguida em va semblar un objecte interessant, sobretot com a document històric que vaig començar a col·leccionar d'una forma intuïtiva, però encara no tenia la idea que volia ser artista ni la voluntat o pràctica d'aquest dia a dia. Tinc molt clar que abans de ser artista sóc col·leccionista. En aquest sentit començo a col·leccionar postals de les imatges que em criden l'atenció, com un sistema de treballar-hi, tot deixant-me guiar per aquestes imatges, realment des de la intuïció, de tal manera que em provocava més preguntes que no pas respostes. Anar a viure a Barcelona va ser molt important pel fet d'anar als mercats, sobretot de Sant Antoni, però també dels Encants. Des del primer dia, ho vaig convertir en un ritual dominical de matí, en el cas de Sant Antoni. El dels Encants l'he visitat de manera més puntual, entre setmana. Vull deixar clar que el que més m'ha interessat és el de Sant Antoni pel tipus d'objectes que hi trobava. Al final ens hem convertit tots plegats en una família, on els que visiten el mercat, a part d'algun turista, som majoritàriament els addictes.

? Què hi trobes en el regateig?

? Al Marroc es practica en molts hàbits de la vida quotidiana. A Europa no fa tants anys es feia i ara és més una metàfora. Es conserva en el mercat de les Pucès i en el d'algunes obres d'art i quan el valor queda més en entredit, com és el cas de la compra d'un pis o d'un cotxe. Penso que és una qüestió d'habilitats, d'estereotips i de normes no escrites. També és una qüestió del temps que s'hi vol dedicar. Cal crear una empatia i parlar per veure el valor real de les coses.

? Col·leccionista i artista van gairebé agafats de la mà?

? A partir del 2006, quan començo a treballar com a artista, tot aquest material m'ajuda a ser algú amb els ulls oberts i les orelles atentes, ja que tot el que m'envolta és susceptible de ser repensat. El material que he estat col·leccionant amb molt afecte i dedicació, de manera natural passa a ser susceptible de ser vehiculat com a inici o final d'obra d'art.

París

? Com va ser la teva estada a París, al Palais de Tokyo?

? És un dels llocs de referència a Europa pel que fa a l'art contemporani. Quan vaig rebre una oferta per poder exposar-hi, amb grans recursos i podent disposar d'un apartament, no vaig dubtar. Vaig deixar les classes, a les quals ja dedicava poques hores a la setmana. En acabar la carrera, tot i que encara es construïa força, ja tenia clar que no volia muntar un estudi d'arquitectura, ni treballar en un despatx d'arquitectes en pràctiques, sinó començar a fer exposicions com a artista. M'interessa molt la història i la teoria de l'arquitectura, però no el model arquitectònic del moment, amb el qual no combrego ni en vull ser còmplice. Tenia clar que l'àmbit de l'art contemporani era més obert i podia plantejar-hi els meus projectes d'anàlisi i crítica, però a la vegada també era tot més poètic i diferent del que havia estat fent en arquitectura, tant en l'àmbit educatiu com en el de les metodologies.

? Com definiries aquestes primeres exposicions?

? Quan arribo a París ja havia fet algunes exposicions i el treball ja comença a tenir una certa recepció. Són anys dedicats a uns espais amb una escena emergent on es dona cabuda a les primeres exposicions. Van ser molt importants perquè ni la mentalitat ni el sistema de treball han canviat, ja que suposo que el fet de no haver passat per una escola em fa situar en un permanent amateurisme, que és un espai que m'interessa. Per exemple, en la recent exposició

"Diumenge", a la Fundació Tàpies, reivindico el paper d'aquest dia entre l'oci i el treball, que l'observador pot llegir de moltes maneres: des de la forma crítica de treballar en diumenge, que s'ha convertit en una dia més laborable, o en el meu cas, en què visito el mercat de les Pucès i és el dia que treballo.

Brussel·les

? Després de París vas anar a Brussel·les. Per què?

? Hi vam anar un cap de setmana perquè hi tenia una exposició. Vaig visitar-hi el mercat de les Pucès i em va agradar molt. D'acord amb la meua parella, Ingrid Sala, vam decidir d'anar-hi a viure. Era impossible de predir, però és la ciutat on ens sentim més còmodes.

? Per què Brussel·les és un bon lloc ara per a un artista?

? És molt important pel treball, però també com a ciutat agradable per passejar. Té una tradició artística important en tots els àmbits, des d'artistes que hi viuen, a institucions, museus i col·leccionistes. També em sembla interessant per la tensió entre els valons i els flamencs. És una ciutat molt central en el sentit de fàcil mobilitat, on es pot viatjar ràpidament i còmodament. Amb una hora i vint sóc a París; a Colònia en una hora i tres quarts, i en dues hores a Londres. I a la vegada, també és molt important que sigui una ciutat econòmica en relació a d'altres ciutats europees. Per exemple, tot i ser la capital de la comunitat europea, és una mica més barata que Barcelona. Parlo francès i amb els flamencs m'hi entenc en anglès. A Bèlgica, a més de valons i flamencs hi ha una petita part marginada d'alemanys. De manera que el discurs del rei és de les poques coses que s'han de fer en les tres llengües. També és interessant el fet que Bèlgica és un país amb fàcil mobilitat interna, de manera que els caps de setmana pots anar fàcilment a Anvers, Gant o Oostende. I pel que fa als artistes, Brussel·les és la ciutat on n'hi viuen més del món, després de Londres. Ara també s'ha posat de moda Lisboa. Recordo que Bèlgica és un país que tradicionalment ha acollit refugiats polítics, com per exemple Karl Marx, que hi va redactar una part del Manifest Comunista.

2000 en endavant

? La teua primera obra és "Còpies, 2000 en endavant". De què tracta?

? És una col·lecció de postals, en aquest cas una de les classificacions que hi havia també a la Fundació Tàpies, que són arcs de triomf del món sencer. M'interessa aquest model arquitectònic que no està lligat a la utilitat, com seria un hospital, museu o apartament, sinó que es tracta d'una arquitectura d'ordre simbòlic. I el nom de "Còpies" també en el sentit que en realitat els arcs de triomf agafen el model romà, a partir del qual se'n van fent petites variacions. És gairebé com un exercici d'estil. Es tracta d'una arquitectura que trobem arreu del món, en països colonitzats o d'altres com el model europeu on s'utilitza com a símbol de victòries militars i d'homenatge a dictadors. Però també m'interessa la seva vigència actual, on aquesta arquitectura continua construint-se en països de dubtosa democràcia com Corea del Nord o la Xina. L'arc de triomf, tot i que és un monument a gran escala, acostuma a passar desapercebut dins dels espais públics i acaba desmemoriat. Com a molt acaba sent una icona turística com a París, però en molts d'altres casos com l'Arc de Barà a Tarragona passa del tot desapercebut. També es reflecteix com les postals es van adaptant als temps que observo, des de finals del 1800 fins a l'actualitat, i acaben sent un retrat de la història de la fotografia i els canvis per les diferents tècniques que passa. Van des dels inicis de la fotografia en paper als canvis dins els sistemes d'impressió (blanc i negre, al color) amb els diferents tipus d'acabats, però a la vegada també acaba per ser un retrat quan observem diverses imatges d'arcs de triomf de Nova York, Roma o Barcelona, que et permeten veure-hi els canvis de l'urbanisme i les formes de relacionar-se amb el monument. En quines èpoques funcionava com a símbol i se'n feia una producció. Per exemple, l'Arc de Triomf de Barcelona avui dia ja no és una eina de la promoció turística de la ciutat, però en canvi fa uns anys ho havia estat extensament. Ara se'n faran d'altres com el Camp del Barça, les torres o la

Sagrada Família. L'arc de triomf ha quedat totalment desplaçat de la imatge que actualment es vol vendre de la ciutat. Òbviament, de les postals també m'interessa molt saber qui decideix sobre què es fa una postal. No és un objecte qualsevol, sinó una imatge per ser distribuïda, reproduïda en milers de còpies, sobretot per ser venuda. No és una foto per tenir un record familiar, sinó que el seu objectiu és ser venuda. I com a tal està a primera línia de la publicitat turística o política.

Foto: Francesc Rubí

? Què recordes de la primera exposició?

? Va ser el 2007, "Apologia de la derrota", a la Sala d'Art Jove. Es tracta d'un gabinet de curiositats sobre una temàtica que hi vaig estar treballant, sobre la idea de l'èxit i del fracàs en la societat contemporània. Com afecten els objectes, la pressió dels diversos estaments com ara l'escola, la família o el treball, i reflexions al voltant d'aquest èxit o fracàs dins del Diccionario Museo del Éxito.

? Una de les primeres que et compra el MACBA és "Forjadores de imperio"?

? Doncs si. Van ser editades després de la Guerra Civil i com el seu nom indica són retrats de Franco i de tot el seu equip que havia guanyat el conflicte i que havien "alliberat", segons ells, el país. En aquest cas, les postals reflecteixen aquells moments. Però avui dia són com zombis o morts vivents, ja que com a mitjans de comunicació utilitzem d'altres estris, però encara continuen existint com a souvenir, ja que se'n continuen produint algunes. Precisament, després de la guerra, el bàndol dels guanyadors van entendre la postal com un objecte interessant com a propaganda. Volia mostrar què signifiquen aquestes imatges contrastades amb la història. Encara que el paper i l'objecte és el mateix, no hi ha dubte que la mirada és una altra. La postal com a objecte ens pot interpel·lar per parlar sobre la memòria i què va significar, com es van produir i distribuir. Qui les va ordenar fer? Qui ho va fotografiar? També cal dir que és una mirada molt estereotipada i idealitzada, la que transmet la postal, perquè la seva principal finalitat és que vol ser venuda. Es busca la millor imatge possible, amb mentalitat comercial, però paradoxalment el vessant artístic d'aquestes fotografies queda en darrer pla.

? Però és clar que avui dia la postal ha passat a la història?

? Si és clar. Tot i així, a la botiga de la Fundació Tàpies, hi trobaràs postals. N'hi ha moltes menys, però em sembla interessant que encara en quedin. Que s'acabin també em semblaria perfecte. No en tinc nostàlgia ni estic esperant que tornin, però em sembla interessant la seva capacitat metafòrica de parlar d'altres maneres diferents de l'Instagram o de les xarxes socials, però que al final busquen la immediatesa i els textos curts. Una postal és una imatge que has de triar amb un text que és públic. En el fons, tots aquests materials estan parlant també com una arqueologia de l'actualitat. La postal, tot i ser anacrònica, té un valor que ens pot parlar avui de manera diferent de quan va ser feta. Així, els "forjadores de imperio" ens poden mostrar la rellevància del que és el feixisme avui. Llocs com els mercats de les puces també m'interessen molt com a espais de la desmemòria on el passat es fa present.

Valoració

? L'exposició "Diumenge" a la Fundació Antoni Tàpies tenia 27.000 postals de les 34.000 existents, adquirides als mercats de vell. Ara que s'ha acabat, quina valoració en fas?

? Per a mi ha estat una exposició molt important, ja que la Fundació Tàpies ha estat una part de la meua formació i és una referència en el món de l'art internacional, on exposen artistes amb una trajectòria consolidada. Ha estat un projecte singular que ha ocupat una superfície considerable, de 1.000 metres quadrats. Hi ha passat una bogeria de públic i la premsa especialitzada ha publicat diversos articles en les seves seccions d'art, però també la premsa generalista ens ha dedicat diferents espais per donar una altra mirada a l'exposició. No hi havia cap mediació prèvia, de

manera que l'exposició la podia llegir des d'un infant fins al públic més especialitzat, amb el benentès que cadascú en podia veure una de diferent.

? Per què l'exposició de postals estava disposada en vertical?

? Perquè vol tendir a l'infinit, ja que es tracta d'una col·lecció inacabada per definició.

? Quina valoració fas dels llibres d'artista?

? Es tracta només d'un format com ho pot ser l'escultura o qualsevol altra tècnica artística. El treball habitualment perquè em dona una bona relació amb l'espectador. N'és un bon exemple "Els no poden morir", del 2011, escrits en català i anglès. En d'altres casos utilitzo la llengua corresponent al lloc on sóc. N'he fet exposicions arreu, com per exemple a Amsterdam i Londres.

? Com organitzes el dia a dia?

? Treballem junts amb la meua companya Ingrid Sala, que s'ocupa de la producció de les exposicions. Sóc un home de rutines que varien. M'agrada anar als mercats com un ritual i com espai de regateig, teatralitat, relacions humanes i compra i venda d'objectes. Després organitzo i classifico les postals. El més habitual és treballar a l'estudi de casa. Sóc una persona molt ordenada i m'agrada classificar les imatges en les caixes dels prestatges de la biblioteca. Completo la feina amb el treball d'ordinador.

Artista d'èxit

? Ets un artista d'èxit. Com el vius?

? Les coses ens van bé, però per mi tenir èxit com a artista és poder continuar treballant amb ofertes per prosseguir en la producció d'exposicions i altres formes artístiques. De moment, crec que ho visc de forma natural.

? Hi ha innovació en un art basat en mercats de segona mà?

? Per a mi, la innovació és un concepte que pertany a l'àmbit empresarial, i per tant, hi sóc contrari. En la meua obra afegeixo un nou relat de les imatges desmemoriades, que formen una acumulació des de diferents perspectives. Des de la psicologia del col·leccionista a la producció d'imatges clixé. En aquest sentit, la suma de mil clixés dona una altra cosa que és un monstre inabastable. Basat en la idea de la repetició en la diferència.

? Com s'interpreta la contemporaneïtat sortint del clixé?

? Entenc com a idea fonamental que a través d'un material anacrònic podem parlar del nostre present.

? Com és que també escrius teatre?

? Són espais on desenvolupar des de la ficció els diversos processos d'escriptura. És un espai de trobada amb el públic on es parla de com es gestionen i es destrueixen les col·leccions. En aquest cas es tracta d'una coproducció amb el Teatre Nacional de Catalunya.

El Perfil

Foto: Francesc Rubí

Oriol Vilanova Juncadella neix a Manresa el 7 de maig de 1980. De pares manresans, Emili,

dedicat a la direcció d'obres per a empreses i particulars, i Maria Rosa, professora de música al Conservatori i a La Salle. Té un germà, l'Òscar, que fa d'enginyer tècnic mecànic. Comença els estudis al Col·legi Renaixença i després a La Salle. Estudia Arquitectura, per pressions familiars, a la Universitat Ramon Llull. La carrera li va agradar, però no ha exercit d'arquitecte. Quan estudiava vivia habitualment a Barcelona i anava sovint a seminaris al Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), visitava i anava a conferències a la Fundació Tàpies, a la Fundació Miró o al CCCB, amb una oferta cultural de divulgació. Paral·lelament, assisteix com a oient a classes de filosofia mentre estudiava arquitectura. Tenia clar que, en acabar la carrera, l'any 2006, volia treballar en la pràctica de l'art contemporani. De mica en mica, es dedica a l'art emergent o als artistes més joves i de manera natural passa per la Sala d'Art Jove de la Generalitat. També li ofereixen fer classes a la Universitat Ramon Llull, primer com a ajudant i després com a professor agregat. S'hi va estar fins a l'anada a París el 2011, on entra a la residència d'artistes Palais de Tokyo, un centre d'art contemporani on s'està dos anys. A partir del 2013 planta la seva residencial habitual a Brussel·les. Des dels inicis, treballa conjuntament amb la seva parella, de vida i feina, la manresana Ingrid Sala, amb qui ja es coneixien des de l'etapa de La Salle. També és arquitecta, i responsable de la producció de les seves exposicions. La primera postal que va comprar és de l'any 2000, amb què inicia la seva obra "Còpies". A partir del 2006 comença la seva obra artística, una part de la qual es troba en la Col·lecció MACBA.